

В статье на основе опубликованных и архивных документов и историографического материала проанализированы особенности подпольной деятельности греко-католического мирянства на территории Станиславовской епархии в 40–80-е годы XX в. Особое внимание автор обращает на распространение протестов против нелегального положения УГКЦ, проведение тайных богослужений по греко-католическому обряду, сближение с римо-католиками, бойкот “кадрового” православного духовенства.

Ключевые слова: Станиславовская епархия, миряне, Львовский собор, УГКЦ, подполье.

Peculiarities of clandestine activity of Greek Catholic laity community on the territory of Stanislaviv eparchy of 40th–80th years XX century are analyzed in the article on the basis of published and archive documents and historiographical material. The author pays much attention to protests spreading against illegal position of UGCC, holding clandestine worships according to Greek Catholic ceremony, approaching to Roman Catholics, boycott of Orthodox clergy.

Keywords: Stanislaviv eparchy, laity community, the Lviv Cathedral, UGCC, clandestinity.

УДК 94(477): 7.079 (44)

ББК 63.3 (4 Укр) 66

Олеся Толочко

ФЕСТИВАЛЬ “ФРАНЦУЗЬКА ВЕСНА В УКРАЇНІ”: ПЕРШІ РОКИ ПРОВЕДЕННЯ

Стаття присвячена аналізу особливостей заснування й проведення фестивалю “Французька весна в Україні” впродовж 2004–2007 рр., впливу фестивалю на розвиток українсько-французьких взаємозв’язків у сфері культури та поширення французької культури в містах України.

Ключові слова: Україна, Франція, фестиваль “Французька весна в Україні”, культурний обмін, Французький культурний центр.

Україна проводить багатовекторну зовнішню політику, приділяючи увагу розвитку двосторонніх відносин в політичній, торгово-економічній, освітній, науковій, культурній та інших сферах. З часу проголошення незалежності України двосторонні зв’язки з Французькою Республікою були нестабільними, а часом доволі напруженими. Проте це не впливало на українсько-французьку співпрацю в гуманітарній сфері, яка завжди була активною та зберігала позитивну динаміку.

Зі встановленням дипломатичних відносин між Україною та Францією розпочався процес створення Французького культурного центру в Україні. Проте юридичне оформлення Французький культурний центр отримав тільки із підписанням Угоди між урядом України та урядом Французької Республіки про статус та умови діяльності культурних центрів 3 травня 1994 року. Цього ж дня о 16.00 відбулося урочисте відкриття нових приміщень Центру в Києві по вулиці Горького, 104 [1, с. 82].

Посольство Франції в Україні та підпорядкований йому Французький культурний центр, зацікавлено і з повагою ставились до подій культурного життя України, багато і плідно працювали у сфері популяризації власної культури. Підтримуючи виставки, фестивалі та окремі проекти українських майстрів кіно, пера, пензля і перфомансу, співробітники Центру регулярно проводили тижні кіно, виставки, зустрічі із сучасними французькими митцями, які допомагали краще зрозуміти культурний процес у Франції.

Із зростанням уваги до французької культури з боку української громадськості, зріла ідея створення культурного сезону, яка була втілена у 2004 році. Цей фестиваль отримав назву “Французька весна в Україні”. Організація мистецьких заходів у регіонах та співпраця з численними українським партнерами мали на меті представити найкраще з сучасної французької творчості, налагодити плідний українсько-французький діалог, сприяти новим спільним проектам.

Ще одним чинником, який сприяв започаткуванню проведення французьких культурних сезонів були Дні української культури у Франції, які пройшли восени 1999 року. За словами радника з питань культури та співробітництва Посольства Франції в

Україні Олів'є Гійома, у відгук на успішне проведення Днів української культури у Франції Посольство Франції в Україні вирішило, спільно з Міністерством закордонних справ України та Міністерством культури і мистецтв України, організувати Дні французької культури під назвою “Французька весна в Україні” [4]. Деяке затягування у проведенні фестивалю можна пояснити вирішенням організаційних питань.

Пропоноване дослідження має на меті висвітлити особливості проведення та проаналізувати програми фестивалю “Французька весна в Україні”, визначити його внесок у розвиток українсько-французького співробітництва.

Проведення фестивалю “Французька весна в Україні” досі не було предметом окремого дослідження і розглядалось тільки в контексті роботи Французького культурного центру в Україні та українсько-французьких відносин у сфері культури [1–3].

Перший фестиваль “Французька весна в Україні” пройшов у квітні 2004 р. Програма заходів охопила не лише Київ, а й такі міста України як Львів, Харків, Одеса, Дніпро, Донецьк. Фестиваль проходив під егідою Міністерств закордонних справ двох країн, Міністерства культури та мистецтв України, посольств України у Франції і Франції в Україні. Програму заходів було підготовлено Французьким культурним центром в Україні та Французькою асоціацією розвитку мистецтв (AFAA) із французького боку та міжнародним агентством “Україна АРТ” – з українського [5, с. 12]. До офіційної програми увійшло близько п'ятдесяти заходів, що представили різноманітні мистецькі жанри: музику, театр, танець, образотворче мистецтво, кіномистецтво та літературу. Головний акцент робився на твори сучасного французького мистецтва, які залишалися маловідомими українській публіці.

Відкриття фестивалю “Французька весна в Україні” відбулося 1 квітня 2004 року в Національному театрі опери та балету вечором пам'яті Сержа Лифаря, прем'єрою балету “Сюїта в білому” і переглядом унікальних архівних матеріалів, присвячених життю та творчості “сина двох країн” [6].

Упродовж перших трьох днів квітня на Майдані Незалежності у Києві виставлявся підготовлений французами проект “Скульптура зі світла”. Для шанувальників джазу був організований концерт “Париж – Київ Експрес”, що об'єднав під керуванням Сільвена Бефа колектив “Октовоїс” (на думку французьких музичних критиків, це нове поняття у сфері джазу) та шість українських джазових виконавців. Також для шанувальників музики був представлений спільний французько-український рок-концерт “Бікіні Машін” (*Bikini Machine*) – “ВВ” [7, с. 10]. Цирковий театр “Єдиноріг” з міста Лілль залучав наймолодших глядачів до кола відвідувачів фестивалю.

У рамках фестивалю було організовано цілий ряд виставок в українських музеях. Із французьким поп-артом “Наративним фігуративом”¹ глядачі мали змогу ознайомитися на виставці “Булгаков або дух свободи” митців Ерро, Петера Кладена та Жака Монорі, яка відкрилася 2 квітня у Національному художньому музеї України. У Львові відбулася виставка робіт відомого французького фотографа угорського походження, засновника сюрреалізму в фотографії – Андре Кертеса (*André Kertész*), чії твори зберігаються в музеях Парижу [6].

Перший фестиваль “Французька весна” дав можливість українським читачам зустрітися з письменником Жилем Ляпужем, який вручив премію ім. Г. Сковороди за

¹ Вираз “нарративний фігуратив”, запроваджений у 1964 році критиком Жеральдом Гассіо-Талабо, означає, якщо розглядати його поза межами будь-якої вузької класифікації, що спирається на поняття школи чи стилю, таке поняття, як “введення часу в зображення”. Ця течія об'єднує художників з дуже різними творчими доробками, спільною для яких є лише єдність мислення, що полягає у відмові від геометричної абстракції. Незважаючи на те, що історично ці художники є прямими спадкоємцями англо-американського поп-арту, в якого вони інколи запозичують деякі елементи мови і деякі технічні процеси (перенесення фотографічного зображення на полотно), їхнє зображення “щоденних міфів” має іншу природу, яка суттєво відрізняється від природи поп-арту: вона менш поблажлива до “суспільства споживання”, “прохолодніша”, більш продумана.

кращий переклад українською мовою з французької у двох категоріях: “Література” та “Суспільні науки”. Директор видання “Французька етнологія” Жан Кюїзенє у рамках фестивалю представив спеціальний номер, повністю присвячений Україні.

За підтримки UNIFRANCE та МКФ “Молодість” кіномистецтво Франції було репрезентоване яскравими програмами. Відкрила свято любителів кіно відома актриса Фані Ардан із ретроспективою своїх фільмів, яка проходила в кінотеатрі “Київ” з 2 по 8 квітня. У кожному місті, залученого до програми фестивалю, пройшов кінопоказ “Довга ніч... короткого метра”. Фестиваль “Нові імена в кінематографії” відбувся у Львові, Харкові, Дніпрі та Донецьку. У Києві та Одесі пройшов фестиваль “Допрем’єрних показів”, включивши в себе шість різних за жанром повнометражних картин 2003 року.

Фестиваль “Французька весна в Україні” завершилася 30 квітня концертом у Національній філармонії України. Під керуванням диригента Паскаля Рофе у виконанні симфонічного оркестру Національної філармонії України прозвучали сюїта № 2 “Дафніс і Хлоя” Маріса Равеля, “симфонія ре мінор” Сезара Франка й “Метаноли” відомого сучасного композитора Анрі Дютійо, чії твори максимально насичені складними текстами [5, с.12].

Після завершення першого фестивалю радник із питань культури та співробітництва Посольства Франції в Україні Олів’єс Гійом зізнався, що фестиваль приніс багато несподіванок і самим організаторам: “Ми формували програму так, щоб показати якнайбільше сучасної творчості. Деякі заходи були дуже специфічні, розраховані на підготовленого глядача, але навіть їх супроводжував величезний успіх у широкій публіки. Наприклад, виставка в Центрі сучасного мистецтва “Де жінки” - її відвідали п’ять тисяч осіб” [8, с.9]. Великою несподіванкою для організаторів стали повні зали у Дніпрі, Харкові та Львові на виставі сучасного танцю у виконанні колективу “Кубілай Хан Інвестігейшн”, адже сучасний балет в Україні, як правило приймали досить прохолодно. У Донецьку, в місті, яке сприймалося як велике промислове, а не культурне, квитки на заходи “Французької весни” розкупили за 2–3 тижні.

У доповнення до офіційної програми вся мережа Альянс Франсез в Україні взяла участь у “Французькій весні” зі своїми культурними програмами, які реалізовувалися в містах, де розташовані Альянси: Львові, Рівному, Одесі, Запоріжжі, Дніпрі, Харкові, Луганську, Сімферополі та Севастополі. Програми були розроблені за підтримки міських та обласних органів влади, а також Посольства Франції.

З свого боку, Асоціація міст-побратимів “Україна – Франція” не пошкодувала зусиль для залучення місцевих громад та українських культурних установ до участі у “Французькій весні”. Місцеві музеї та бібліотеки підготували свої культурні програми, пов’язані з історією, традиціями, культурою та сучасністю Франції.

Результатом об’єднання зусиль стала сукупність надзвичайно багатих за змістом та різноманітних за формою заходів, які впродовж усього квітня проводили французи, знайомлячи українських глядачів зі своєю культурою.

Кількість відвідувачів заходів засвідчила, що фестиваль викликав інтерес у широкой публіки. Першу “Французьку весну” відвідали близько 60 тисяч осіб, не враховуючи тих, хто був присутній на відкритті, на лазерному шоу на майдані Незалежності [8, с. 9].

За словами посла Французької Республіки в Україні Філіпа де Сюрмена “Французька Весна в Україні – 2004” від Києва до Донецька, від Одеси до Харкова, від Львова до Дніпропетровська, всюди викликала найжвавішу зацікавленість і тому не могла залишитися без майбутнього [9, с. 4–5]. Тому вже наступного року було проведено Другий фестиваль “Французька весна в Україні”.

“Французька весна в Україні – 2005” відкрилася 3 квітня у Києві, в Музеї російського мистецтва, виставкою плакатів французького графіка Філіпа Апелуага за особистою участю митця. Урочисте офіційне відкриття мало відбутися того ж вечора

на Майдані Незалежності, але, на жаль, початок фестивалю збігся з трагічною подією – смертю Папи Римського. Через це не відбулося приголомшливе шоу – спектакль вогню, спеціально підготовлений мерією Тулузи та групою Commandos Percu [10, с. 11]. Ця вистава мала ознаменувала тридцятиріччя побратимських відносин між Києвом та Тулузою.

З 3 до 28 квітня 2005 року великі міста України знайомилися з французькою творчістю у її найрізноманітніших аспектах. Найбільший резонанс викликало турне чотирьох колективів: творчої компанії “Кафіг” з її виставою “Соло” у стилі хіп-хоп, театральної трупи “Пан та Пані О” з п’єсою “П’єр і Жанна”, тріо “Плюм...” і колективу сучасної музики “Акрош Нот”.

Незмінний партнер посольства Французької Республіки – оркестр Київської національної філармонії під керівництвом диригента Миколи Дадюри – дав 10 квітня великий концерт французької класичної музики.

Зображувальне мистецтво було широко представлене десятком різних експозицій. До Києва приїхали художники Жерар Гійомар і Бернар Рансіак, щоб доповнити уявлення киян про “Наративний фігуратив”, знайомство з яким почалося навесні 2004 р. Дві молоді художниці – Сандрін Аттата і Надья Бенбута – для яких Україна стала джерелом натхнення, представили свої експозиції спочатку в Одесі, потім у Києві. Французьке фотомистецтво було представлене у Львові, Донецьку та Харкові.

Окреме місце у програмі було відведене книговидавництву. Відбулися презентації україномовного перекладу твору Франсуа Рабле “Гаргантюа і Пантагрюель”, який вийшов за підтримки Програми сприяння видавничій справі “Сковорода”, та “Словника європейських філософій: лексикон неперекладних понять”, в роботі над яким взяли участь четверо українських авторів.

В усіх великих містах України пройшла “Ніч короткого метражу”. У Києві, Одесі, Харкові кіномистецтво було представлене також фестивалем допрем’єрних показів, а в Донецьку, Дніпрі та Запоріжжі – програмою показів французьких фільмів.

Другий фестиваль “Французька весна” пройшов з не меншим успіхом, визначилися вже традиційні напрями, які презентували французьку культуру під час сезонів: сучасне та класичне музичне мистецтво, театр, кіно, живопис та книговидавництво.

Наступна “Французька весна в Україні – 2006”, за словами посла Франції в Україні Жана-Поля Везіана, “остаточно вписалась до культурного щоденника України” [11, с. 4–5]. Відкрився фестиваль у Києві унікальним дійством – спектаклем-подорожжю “Під кінець Одисеї”. Глядачі спостерігали як від Бессарабської площі до Майдану Незалежності рухалися вісім механічних алегорій: оригінальні машини без моторів, які сконструював Філіп Жоффруа. Механізми приводили в рух дванадцять акторів-акробатів за допомогою педалей, балансирів, зубчатих коліс тощо. Музичні партії виконували п’ять музикантів. Це була суміш циркового мистецтва, музики, поезії, техніки та гумору. Самі ж творці спектаклю з театру “Піпототаль”, що у французькому місті Бове, визначили його жанр як “Механічна поезія мандрівників” [12, с.13].

Не менш святковим було і продовження фестивалю. “Французька весна в Україні – 2006” широко репрезентувала сценічне мистецтво. У рамках фестивалю було проведено Міжнародний фестиваль студентських франкомовних театрів у Дніпрі. Поділитися з українськими глядачами своєю творчістю приїхала театральна компанія “Premier Act” із виставою “Макондо”, створеною за твором Габрієля Гарсія Маркеса “Неймовірна й сумна історія простодушної Ерендіри та її диявольської бабусі”. Також глядачі Дніпра, Донецька, Харкова, Києва, Одеси та Львова мали змогу подивитися виставу незвичайного формату “Шин-Шилла” у виконанні компанії “Ecart”. У супроводі електронної музики і шумових ефектів, на тлі діалогів кіноперсонажів актори з французького міста Натан танцювали свій оригінальний танець. Для VI Міжнародного конкурсу

балету ім. Сержа Лифаря в Україні було поновлено балет Лифаря “Ранкова серенада” [11, с. 12–19].

Кіномани у межах “Французької весни” мали можливість побачити французькі короткометражні фільми під час вже традиційної “Ночі короткометражного кіно” в Києві, Донецьку, Одесі, Дніпрі, Харкові, Львові. “Французька весна в Україні – 2006” вразила новинкою – програмою Кіно-Мікс. Показ німих стрічок “Тристороннє дзеркало” Жана Епшейна і “Ворожка” Ноеля Рената, знятих в 20-х роках минулого століття, пройшов під акомпанування групи Scratch Massive, які грали електронну музику. У рамках вже традиційного заходу “Фестиваль допрем’єрних показів” глядачі Харкова, Дніпра, Києва, Одеси побачили сім фільмів, що належать до різноманітних жанрів і які здобули успіх і нагороди у Франції та за її межами: “І серце моє завмерло” Жака Одіара, “Місця в партері” Даніеля Томпсона, “Равлики-павлики” Олів’є Дюкастеля, “Ангел-А” Люка Бессона, “Марок” Лайли Марракши, “Юний лейтенант” Ксав’є Бовуа, “Не сьогодні – завтра” Філіпа Ле Гюе [11, с. 22–31].

Особливе місце на фестивалі було відведено музиці і живопису. У шести містах України дали концерт музиканти тріо Жана-Франсуа База. На закритті фестивалю кияни насолоджувалися французькою класичною музикою у виконанні Симфонічного оркестру Національної філармонії України, а одесити – сучасною музикою у виконанні на саксофоні П’єром-Стефаном Меже у рамках Міжнародного фестивалю “Два дні, дві ночі нової музики” [11, с. 48–53].

Французький живопис репрезентував Ксав’є Галь у спільній виставці з українським художником Анатолієм Криволапом “Від Тулузи до Києва”. Також, французи ознайомили із творчістю художника-абстракціоніста Івана Кавуна, українця за походженням.

У рамках “Французької весни в Україні – 2006” відбулися презентації книг “Пробудження Лол В. Штайн” Маргарит Дюрас, “Європа та релігії. Ставки ХХІ сторіччя” Жана-Поля Віллема [11, с. 56–61].

Починаючи з “Французької весни – 2006” можна говорити про виокремлення традиційних заходів у проведенні фестивалю: святкове відкриття, кінофестивалі “Ніч короткометражного кіно” та допрем’єрних показів, концерти французької сучасної та джазової музики. Проте, цього року в програмі фестивалю виокремився новий напрям – представлення доробку митців українського походження, які жили і працювали у Франції, який отримав продовження у програмі фестивалю наступного року.

“Французька весна” у 2007 році розширила свої кордони у порівнянні з попередніми роками. Завдяки сприянню Альянс Франсез заходи в рамках фестивалю вперше проводились також у Луганську, Рівному, Севастополі та Запоріжжі.

“Французька весна – 2007” вже за традицією подарувала своїм глядачам як відкриття – вогняний спектакль мистецького колективу Carabosse на Софійському майдані та в парку навколо Софійського собору.

Театралам міст Києва, Харкова, Львова, Одеси, Дніпра та Донецька була представлена вистава “Гамлет / тема & варіації” компанії Unijambiste та оригінальною постановкою суміші хіп-хопу та сучасного танцю “Дуар” у виконанні компанії “Асстогар”. Також, у Дніпрі відбувся вже традиційний Міжнародний фестиваль франкомовних театрів.

Фестиваль 2007 року відзначився виставками живопису Стефана Лапланша та Патрісії Ле Берр, фотографій – Юрія Білака та Деніз Коломб, які знайомили глядачів із фігуративним та абстрактним мистецтвом [13, с. 20–33].

У рамках фестивалю відбулася презентація “Спогадів” Сержа Лифаря, перекладених українською мовою за підтримки Програми сприяння видавничій справі “Сковорода”. Свою працю також представили молоді романісти Флоріан Зеллер і Давід Фоенкінос. Українські та французькі дослідники творчості письменника Василя Гросс-

мана, який народився у Бердичеві, під час “круглого столу” обмінялися думками щодо його ролі в історії світової літератури.

Особливого розголосу в українських ЗМІ отримав показ фільмів Тоні Гатліфа, який пройшов у Києві, Одесі та Дніпрі. У кожному місці в програму Фестивалю ввійшли показ п'яти найбільш відомих фільмів режисера Тоні Гатліфа (“Дивний чужинець”, “Я народився від лелеки”, “Свінг”, “Вигнанці”, “Трансільванія”), виставка фотографій “Цигани. Життя без кордонів” Найджела Дікінсона та концерт Рони Хартнер. Завершилася “Французька весна – 2007” вже традиційним концертом французької класичної музики у виконанні Симфонічного оркестру Національної філармонії України.

“Французька весна” в Україні в 2007 році розширила географічно свою програму та остаточно закріпилася в культурному житті України.

Наступна таблиця відображає кількість заходів, які проводилися в різних містах України в рамках фестивалю “Французька весна в Україні”:

Рік	Міста проведення заходів													
	Київ	Харків	Дніпро	Донецьк	Одеса	Львів	Запоріжжя	Рівне	Луганськ	Хмельницький	Сімферополь	Севастополь	Горлівка	Всього
2004	21	8	6	5	6	6	-	-	-	-	-	-	-	52
2005	12	6	8	5	6	5	-	-	-	-	-	-	-	42
2006	16	7	7	8	8	6	-	-	-	-	-	-	-	52
2007	17	9	7	6	9	8	2	3	3	1	2	3	1	71
Всього	66	30	28	24	29	25	2	3	3	1	2	3	1	217

Упродовж чотирьох років свого існування фестиваль розширювався (виняток становить 2005 рік, коли програма була скорочена внаслідок трагічних обставин). Для проведення заходів організатори робили акцент на столиці та більшою мірою обирали східний регіон України. Аналіз програми “Французька весна в Україні” 2007 року свідчить про поширення заходів фестивалю на ще не охоплені досі міста.

Отже, “Французька весна” – великий культурний сезон, який проходив по всій Україні впродовж квітня, починаючи з 2004 року, пропонував насичену програму культурних подій у головних мистецьких напрямках: зображальному, музичному, театральному, кіномистецтві, книговиданні тощо. Організація великих заходів у регіонах та співпраця з численними українськими партнерами презентували найкраще з сучасної французької творчості, налагоджували діалог, сприяли новим спільним проектам.

Історичний досвід підтверджує, що взаємозв'язки між країнами можуть бути міцними та динамічними, коли вони базуються не лише на політичних і економічних угодах, а підкріплюються особистісними стосунками, ознайомленням із культурою народів. Взаємопізнання культур сприяє зближенню і взаєморозумінню, виступає могутнім каталізатором розбудови всього комплексу міждержавних відносин.

Фестиваль “Французька весна в Україні” сприяв розвитку культурного співробітництва між Україною та Францією. Адже в усьому світі саме через мистецькі твори відбувається діалог культур, поглиблюється взаєморозуміння між країнами світу. А “Французька Весна” підвищує зацікавленість пересічних громадян до творчих надбань митців французької культури.

1. Толочко О. Діяльність Французького культурного центру в Україні (1994–2006 рр.) / О. Толочко // Етнічна історія народів Європи. – 2009. – Вип. 30. – С. 82–87.
2. Дантанг Є. В. Діалог культур України та Франції (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття) / Є. Дантанг // Вісник Державної академії керівників кадрів культури і мистецтв. – 2012. – № 3. – С. 222–227.

3. Корнієнко В. В. Культурний діалог Україна – Франція в контексті діяльності культурних центрів / В. Корнієнко // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2010. – № 1. – С. 86–90.
4. Режим доступу : www.library.vibbitsa.com/includes/giyom04.
5. Халпахчі А. Кода “Французької весни” / А. Халпахчі // Дзеркало тижня. – 2004. – № 18 (493). – 15–21 травня. – С. 12.
6. Французька весна в Україні 1–30 квітня : Програма заходів.
7. Радинський О. “Весна” прийшла і вгамувала / О. Радинський // Дзеркало тижня. – 2004. – № 15 (490). – 17–23 квітня. – С. 10.
8. Щоткіна К. Олів’є Гійом: про моду і про коріння / К. Щоткіна // Дзеркало тижня. – 2004. – № 20 (495). – 22–28 травня. – С. 9.
9. “Французька Весна в Україні – 2005” : Програма заходів.
10. Агрест-Короткова С. І знову в Україні “Французька весна” / С. Агрест-Короткова // Дзеркало тижня. – 2005. – № 14 (542). – 16–22 квітня. – С. 11.
11. “Французька Весна в Україні – 2006” : Програма заходів.
12. В Україні відкривається “Французька весна” // Кореспондент. – 2006. – 31 березня.
13. “Французька Весна в Україні – 2007” : Програма заходів.

Стаття посвячена аналізу особливостей утворенню і проведенню фестивалю “Французская весна в Украине” на протязі 2004–2007 років, впливу фестивалю на розвиток українсько-французьких відносин в сфері культури і розповсюдження французької культури в містах України.

Ключевые слова: Україна, Франція, фестиваль “Французская весна в Украине”, культурний обмін, Французький культурний центр.

The article analyzes the characteristics and foundation of the "French Spring in Ukraine" for 2004–2007, the impact of the festival on the development of Ukrainian-French relationships in the field of culture and the spread of French culture in Ukraine

Keywords: Ukraine, France, festival “French spring in Ukraine, cultural changing, Institut Français de l’Ukraine.